

**Libor Martinek, *Fryderyk Chopin v české literatuře*,
Slezská univerzita v Opavě, Opava 2013, 76 s.
ISBN 978-80-7248-802-5.**

Monografia Libora Martinka pod tytułem *Fryderyk Chopin v české literatuře* została wydana w 2013 r. nakładem Uniwersytetu Śląskiego w Opawie, przy finansowym wsparciu firmy Václav Pirunčík. Praca dedykowana jest polskiemu badaczowi dr. hab. Kazimierzowi Maciągowi. Do jej napisania zainspirowała Autora dwusetna rocznica śmierci Fryderyka Chopina, którą obchodzono w 2010 roku.

Publikacja składa się ze wstępu (s. 9–14), rozdziału o związku muzyki i mowy w twórczości Fryderyka Chopina (s. 16–19), rozdziału o inspiracji jego osobą i twórczością we współczesnych dziełach literackich (s. 21–51), obejmującego 6 podrozdziałów z analizą poszczególnych czeskich utworów, traktujących o życiu i muzyce polskiego kompozytora, oraz z zakończenia (s. 52), bibliografii (s. 61–67) i indeksu nazwisk (s. 69–73). Omawiana pozycja zawiera również abstrakt w języku czeskim (s. 53) i angielskim (s. 54) oraz trzy recenzje: PhDr. Petara Zapletala (s. 56), prof. PhDr. Vladimíra Křivánka (s. 57–58) i dr. hab. Kazimierza Maciąga (s. 59–60). Na uwagę zasługują także czarno-białe ilustracje autorstwa Osvalda Klappera.

We wstępie Autor podaje genezę swojej monografii, a także przypomina o przyjaźni Fryderyka Chopina z wieloma pisarzami oraz informuje o pobytach polskiego kompozytora na ziemiach czeskich: wizytach w Pradze, Teplicach, Karlowych Warach i Mariańskich Łaźniach. Libor Martinek relacjonuje poszczególne pobyty, ilustrując je często cytatami z listów Fryderyka Chopina oraz przytaczając sylwetki osobistości czeskiej kultury, z którymi polski kompozytor spotkał się w tym czasie. Są to między innymi: Václav Hanka, František Ladislav Čelakovský czy Friedrich Wilhelm Pixis.

W kolejnej części publikacji zostaje poruszona kwestia związku muzyki i mowy w twórczości sławnego kompozytora. Fryderyk Chopin tworzył tzw. muzykę absolutną, która jest niezależna i nie sięga po inspiracje literackie. Istnieje jednak uzasadnione podejrzenie, iż przy kilku swych kompozycjach mógł inspirować się twórczością Adama Mickiewicza. Chodzi o cztery ballady, które służą jedynie jako „literacki podkład”. W związku z tym Libor Martinek prezentuje w swojej publikacji interdyscyplinarne tezy naukowców, badających relację muzyki i literatury. Dzięki temu podkreślona zostaje obrazowość Chopinowskich kompozycji.

Dalszy rozdział stanowi niejako trzon monografii Libora Martinka i dotyczy inspiracji osobą i twórczością Fryderyka Chopina w dziełach współczesnej literatury czeskiej. Zanim Autor przystąpił do analizy konkretnych dzieł, omówił, w jaki sposób muzyka może być przeniesiona do literatury. Następuje to na przykład poprzez eksperymenty z prozodią, przedstawienie aspektów dzieła muzycznego w dziele literackim

czy też poprzez zastosowanie form i technik charakterystycznych dla kompozycji muzycznych. W dalszej kolejności Libor Martinek przedstawił polskich pisarzy inspirowanych się życiem i twórczością Fryderyka Chopina oraz zwrócił uwagę na sposób charakteryzowania polskiego kompozytora jako geniusza, patrioty i proroka. Autor wymienił również polskojęzycznych literatów, mieszkających na terenie Republiki Czeskiej, w których twórczości pojawiają się Chopinowskie wątki. Są to: Henryk Jasiczek, Władysław Sikora, Wilhelm Przewczek oraz Wiesław Adam Berger. Libor Martinek wspominał tu także czeskich pisarzy zainteresowanych życiem i twórczością Fryderyka Chopina, takich jak: Oldřich Zemek, Kamil Bednář, Jiří Karen. Ich dzieła Autor szczegółowo omawia w kolejnych podrozdziałach swojej monografii.

Analizę dzieł, w których postać Fryderyka Chopina wysuwa się na pierwszy plan, opawski Badacz rozpoczyna od wydanych w 1967 r. *Chopinovskich akordů* Oldřicha Zemka. Ów zbiór poezji ocenia dość nisko pod względem poziomu artystycznego, ale docenia poetę za dobrą znajomość życiorysu kompozytora. Libor Martinek dokonuje krótkiej analizy wierszy *Varšava padla, Maria, Chopin a Slavík, Mallorka, Jane Stirlingová* i *Delfína*. Wspomina także o innych utworach z tego tomiku, jak również o biograficznych faktach z życia kompozytora związanych z nimi.

Kolejny podrozdział poświęca Libor Martinek poezji Kamila Bednářa. Podkreśla, że inspiracją dla niego do napisania utworów, zebranych w zbiorze *Fryderyk a Marianna (Chopin v Mariánských Lázních 1961)*, była miłość Fryderyka i Marii Wodzińskiej. Badacz prezentuje działalność tego poety, zaznaczając, że jest to dla niego kolejne już spotkanie z tematyką Chopinowską, ponieważ autor *Fryderyka a Mariany* przekładał wiersze Jarosława Iwaszkiewicza o polskim kompozytorze, a także jego listy do rodziny i przyjaciół. Następnie Libor Martinek poświęca uwagę kompozycji utworów ze zbioru poezji Kamila Bednářa, stwierdzając, że cykl wierszy podzielony jest na dziesięć śpiewów, wśród których można wyróżnić m.in. prolog i epilog. Autor omawianej monografii egzemplifikuje ten fakt, cytując fragmenty *VI śpiewu*. Należy tutaj zwrócić uwagę na to, że Badacz wyraża słowa uznania dla kunsztu Kamila Bednářa, mimo zastosowanego przez niego zbyt dużego patosu oraz faktu, że poeta ten nie wnosi nic nowego w obręb tematyki Chopinowskiej. Autor zaznacza także, iż ów cykl wierszy znacznie wyróżnia się na tle całej twórczości poety, gdyż jest żartobliwy, a także przyjemny w lekturze.

Dalszy, omawiany przez Libora Martinka utwór, *Chopiniana* Josefa Pávka (wydany w 1976 r.), zwraca uwagę ciekawą i przemyślaną kompozycją, rozdziały bowiem noszą nazwy zaczerpnięte z terminologii muzycznej: *Andante moderato, Adagio, Rondo maestoso* i razem tworzą triadę. Badacz charakteryzuje strukturę każdego z nich: *Andante moderato* składa się z trzynastu śpiewów, *Adaggio* z dziewięciu, natomiast *Rondo maestoso* z czterech, jak również przedstawia zwięzłą charakterystykę budowy wiersza: rodzaj rymu (przeplatane, męskie lub żeńskie) czy rodzaj wiersza (ośmiozgłoskowiec, trzynastozgłoskowiec). Następnie Libor Martinek przedstawia

bogată egzemplifikację, przytaczając szereg cytatów, które także komentuje, uzupełniając nierzadko o informacje z życiorysu polskiego kompozytora. Na podstawie pewnych fragmentów utworu Josefa Pávka opawski Badacz poddaje pod refleksję także to, czy Fryderyk Chopin wierzył w Boga. Mimo braku informacji o jego zaangażowaniu w obrzędy religijne, Libor Martinek stwierdza, że polskiego kompozytora można określić jako osobę wierzącą.

Autor omawianej monografii sądzi, że życie i twórczość Fryderyka Chopina czeskiemu czytelnikowi najlepiej przybliżył Jiří Karen w cyklu poetyckim *Hledání modrého tónu* (1979). Badacz prezentuje tu budowę powyższego zbioru, który dzieli się na pięć części, a każda z nich opatrzona jest tytułem: *Před zámečkem keř zelený, Děla ukrytá v květech, Fryderyk Chopin v Nohant, Smuteční pochod (Marche funábre), Hledání modrého tónu*. Wskazuje także, iż poszczególne utwory cyklu Jiřego Karena, odnosząc się do życia polskiego kompozytora, ilustrują różne ważne wydarzenia począwszy od lat jego wczesnej młodości aż do śmierci. Libor Martinek przytacza tu między innymi fragmenty takich wierszy, jak: *Jane Stirlingová píše své sestře, Smuteční pochod, Pokusem o epitař, Vyznání*. Na szczególną uwagę zasługuje – według Autora – utwór *Chopinův klavír* ze względu na nawiązanie do tytułu (lecz nie treści) wiersza Cypriana Kamila Norwida *Fortepian Chopina*.

Kolejnym utworem, któremu poświęca uwagę Libor Martinek w swojej monografii, jest *Jiř nikdy nedovolím požáru – Juř nikdy požarem mi nie plonąc* Karly Erbovej, wydany w 2003 r. Jak zauważa Badacz, do jego napisania zainspirowała Karłę Erbovą korespondencja Fryderyka Chopina z George Sand. Czeska autorka stworzyła cykl jedenastu fikcyjnych listów miłosnych dwojga sławnych kochanków. Są to poetyckie teksty, niezwykle romantyczne, co można zaobserwować, dzięki podanym przez Autora monografii przykładom. Libor Martinek uznaje za najbardziej odpowiadający prawdzie list siódmy, w którym George Sand pisze ukochanemu o pobycie na Majorce i jego skutkach. Rozważania zawarte w niniejszym podrozdziale Badacz kończy uwagami dotyczącymi stylu poezji Karly Erbovej i konkluduje, że należy docenić jej inwencję twórczą oraz celne porównania.

Ostatnim, analizowanym w omawianej publikacji utworem o tematyce Chopinowskiej, jest wydana w 1993 r. nowela *Růže pro Fryderyka* Vladislava Mareša. Libor Martinek wyjaśnia pochodzenie tytułu, który zarazem zdradza tematykę utworu: jest to opowieść o spotkaniu Fryderyka i Marii Wodzińskiej w Mariańskich Łąźniach i dziejach ich miłości, przedstawiona w formie retrospekcji. W wybranych przez Autora monografii cytatach z powyższego utworu ukazane są myśli polskiego kompozytora oraz uczucia i wspomnienia, jakie w nim wywołuje melodia, którą gra. W tej części publikacji Libor Martinek podaje także informacje o innych utworach Vladislava Mareša, w których występuje postać sławnego Polaka, oraz wychwytuje historyczne nieścisłości w jego tekście, np. kompozytor przyjechał do Pragi 21 sierpnia, nie 22, a przy jego pożegnaniu z przyjaciółmi nie był obecny Ignaz Schuppanzigh.

Badacz podkreśla jednak, pomimo istnienia tych nieścisłości, szeroką wiedzę czeskiego pisarza oraz barwność dokonywanych przez niego opisów.

Na zakończenie swej publikacji Libor Martinek prezentuje tezę czeskiego polonisty Jaroslava Simonidesa, że w żadnym innym kraju poza Polską, ojczyzną Fryderyka Chopina, nie powstało tyle utworów inspirowanych postacią tego wybitnego kompozytora, ile w Czechach. Badacz uważa, że niektóre z omawianych przez niego dzieł zasługują na tłumaczenie na język polski. Wspomina również o tekstach śląskich poetów z okolic Ostrawy i Czeskiego Cieszyna, członków polskiej mniejszości narodowej w Czechach, które warto byłoby wydać wraz z czeskim przekładem, mianowicie wiersze Henryka Jasiczka i Wilhelma Przeczka.

Życie i muzyka Fryderyka Chopina stanowią niewątpliwie interesujący wątek literacki nie tylko dla polskich twórców. Taki wniosek nasuwa się po przeczytaniu monografii Libora Martinka pt. *Fryderyk Chopin v české literatuře*, publikacji o charakterze interdyscyplinarnym. Czytelnik dowiaduje się z niej o zainteresowaniach czeskich autorów polskim romantycznym kompozytorem. Na uwagę zasługuje fakt, że Badacz nie tylko szczegółowo omawia wybrane utwory, ale także podaje wiele nowych informacji w licznych przypisach. Pisze zrozumiałym i starannym językiem, a jego publikacja jest potwierdzeniem szerokiej wiedzy Autora na temat relacji muzyki i literatury.

Katarzyna Kałwak, Kraków